

Lärarnas professionella objekt

Synligt lärande och evidens

Från Kunskaper till Förmågor

Undervisning som utvecklar förmågor

Kunskap, kunnande, förmågor, kompetenser

Ingrid Carlgren
Stockholms universitet
Ingrid.carlgren@inca.su.se

- *Från kunskaper till förmågor* (Vad och varför – konsekvenser för lärares arbete)♪
- *Förmågor och kunnande i skenet av synligt lärande och evidensbaserings*♪
- *Förmåga och kunskapssyn* ♪
- *Undervisning som främjar utveckling av förmågor*♪
- *Behovet av ämnesdidaktisk forskning om kunnande, kunskapskulturer och undervisningspraktiker* ♪

Från kunskaper till förmågor

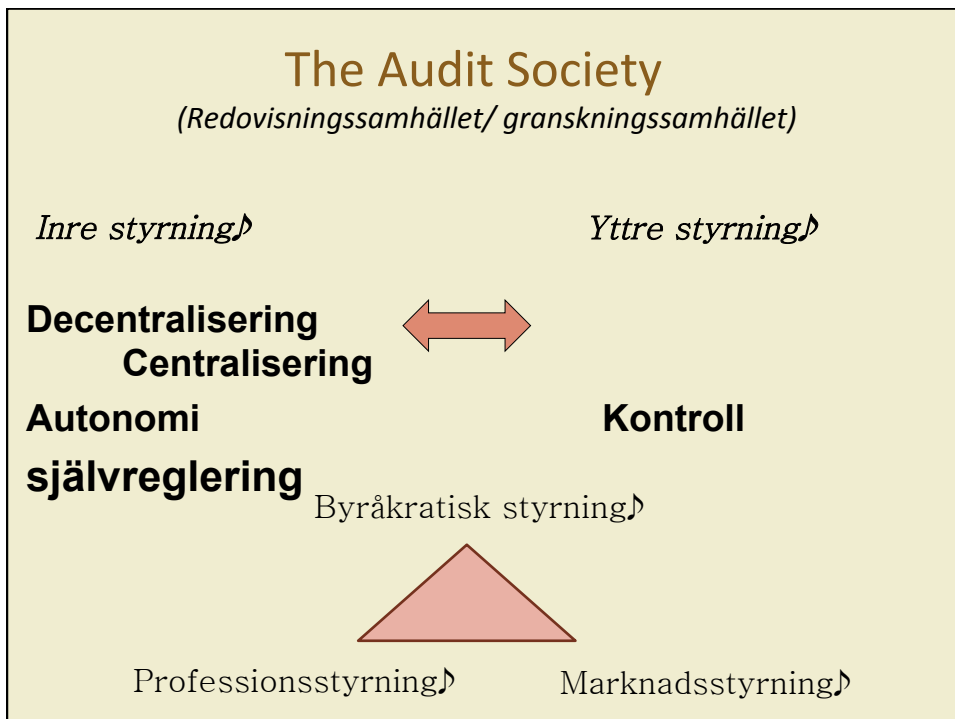
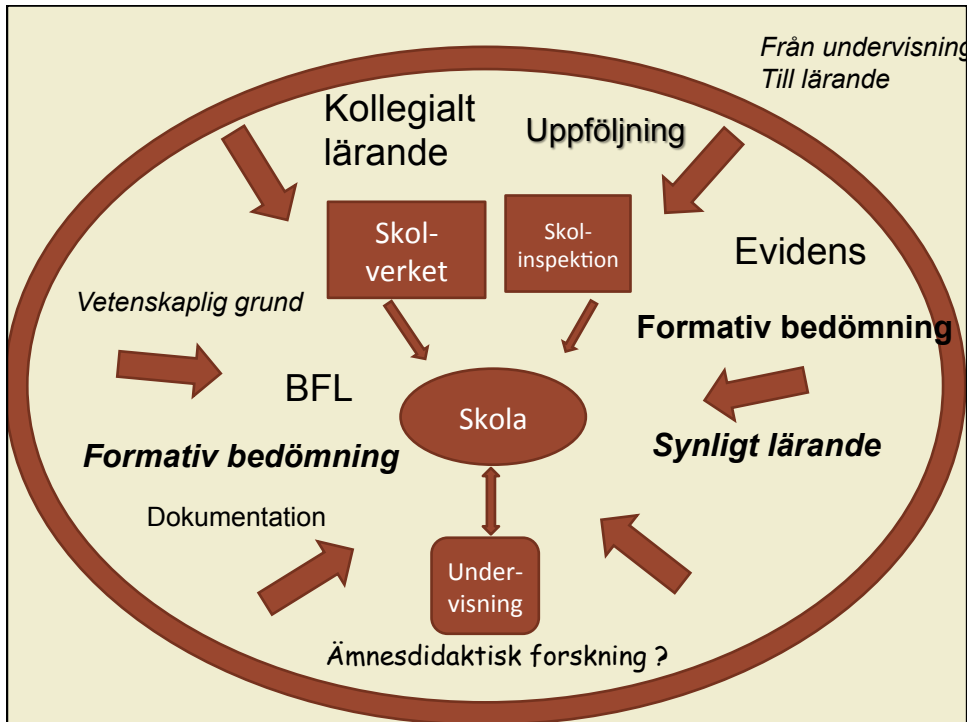
Exempel: Att samla och pressa växter

- **Kunskaper** : Växtnamn, växtdelar, familjer, Arter, Linnés system
- **Förmågor**: Identifiera växter, Analysera växter, Använda en flora, Klassificera växter, Identifiera släktskap
- **Förhållningssätt**: en disposition att vilja veta namnet, vilja analysera

Konsekvenser för lärarnas arbete och professionella objekt

- Förändrat kunskapsuppdrag
- Förändrad didaktisk praktik
- Förändrat kunskapsobjekt
- Förändrat behov av kunskaper

Hur påverkas innehåll och undervisningspraktik?

Förmågor i skenet av synligt lärande och evidensbasering

Evidens:
Formativ bedömning
som vägen till bättre
kunskaper

Långsiktiga mål

Synligt lärande:
Att veta syftet i
termer av
förväntat
kunnande och hur
det ska visas

Centralt innehåll

Kunskapskrav

Undervisning som syftar till att "nå kunskapskraven"

Skolverket tycker...

- *För att eleverna ska kunna förstå vad som bedöms. ... Lärare kan även formulera bedömningsaspekter, och utifrån dessa ta fram bedömningsmatriser, eller andra bedömningsverktyg, som sedan kan användas för att tydliggöra kunskapskraven.*
- *För att följa och stödja elevernas kunskapsutveckling behöver bedömningen vara en integrerad del i undervisningen där den enskilda eleven kontinuerligt kan få återkoppling på vad han eller hon hittills har utvecklat, vad eleven behöver utveckla för att nå kunskapskraven.*
- *I samband med att arbetsområdet introduceras för eleverna är det viktigt att ... vilken del av kunskapskraven som är aktuell och vilka bedömningsaspekter man kommer att använda sig av. Under hela arbetsområdet kan man sedan vid flera tillfällen förtydliga bedömningsaspekterna och lyfta fram dem i relation till det eleverna arbetar med.*
- *Man kan också använda bedömningsaspekterna för att individuellt eller i grupp visa eleverna konkret hur de kan utveckla kvaliteten i sina arbeten.*

Baklängespedagogik: Undervisning som bedömningspraktik

Risker:

»

- Kunskapskraven blir utgångspunkt för och innehåll i undervisningen
- Eleven får sitt eget kunnande som mål/objekt istället för det kunnandet gäller
- Eleverna tränar på att "visa sitt kunnande" genom att visa upp 'uttryck för kunnande'
- Imitation av kunnighet = låtsaskunnande/ pseudokunskaper
- Kunskaper har ersatts av förmågor

Pedagogiken i tiden? – jag är den jag visar upp; jag kan det jag visar (inget

Paul Hirst (1974):

Assessment and evaluation rely on observable evidence but these evidences are not the object of the teaching enterprise

Förmågor och kunskapssyn

Kunskapsteoretisk praktikvändning

Rationalistiska
Kunskapsteorier

- Subjektet skilt från världen
- Dualistisk (subjekt-objekt, tanke-handling, mentalt-kroppsligt, teori-praktik)
- Kunskap ngt mentalt, kognitivt, tankemässigt
- Teknisk rationalitet (*praktik som tillämpad teori, teori före praktik, tanke före handling, förståelse före förmåga*)

Praktik-grundade
Kunskapsteorier

- Människan-i-världen
- Erfarenhetsgrundad /grundad i mänsklig verksamhet
- All kunskap är delvis tyst (i kroppen, som förtrogenhet)
- Handlingar är praktiska och teoretiska

Additiv kunskapssyn

Kunskap som formulerad, propositionell kunskap (påståendekunskap).

Kunnande innebär att ha kunskaper som kan tillämpas i praktiken

Utbildning – teori före praktik, tanke före handling, planering före genomförande

Förmågor – helheten av kunskaper, färdigheter och handlingskompetens

Relationell kunskapssyn

Kunskap som en relation mellan människan och världen

Kunnande innebär specifika sätt att se, göra och vara i världen.

Utbildning – handlingar och aktiviteter ger kunnande som är både praktiskt och teoretiskt

Förmågor – kunnande som kommer till uttryck. Helheten av fakta, förståelse, färdigheter och förtrogenhet

Undervisning för att utveckla förmågor

- *Att utveckla praktiker som möjliggör utveckling av kunnande* ♪♪

♪

1) Förmågor (långsiktiga mål) + centralt innehåll = specifika kunnanden

2) Dessa specifika *kunnanden* är syftet med (och helst resultatet av) undervisningen – dock *inte elevernas objekt*

3) Utformning av en praktik (kunskapspraktik/ epistemiska spel) som resulterar i att eleverna utvecklar det eftersträvade kunnandet

♪

Undervisning för att utveckla förmågor

Förmågan som kunnande

- Vad är det egentligen den som kan något specifikt kan?
- Kunnandet kommer till uttryck som en förmåga att se, göra och vara
- Kunnande utvecklas som ett alltmer differentierat erfalande

Undervisning som praktikgrund för förmågor

- Utforma undervisningspraktiker där kunnandet blir ett resultat av deltagande
- Lärares praktik har elevens kunnande som objekt
- Elevens praktik har ett annat objekt – med kunnande som resultat

Behov av ämnesdidaktisk forskning

Kunskapsuppdragets förändring skapar behov av forsknings- och utvecklingsarbete och ger den ämnesdidaktiska forskningen nya forskningsobjekt

- *innebörder av kunnande inom olika kunskapsområden*♪
- *hur kunnande kan främjas*♪
- *om kunskapspraktiker i och utanför skolan (litteracitetspraktiker)*♪
- *om kunskapskulturer (specifika sätt att kunskapa)*♪

Förmågor som frihet

- *Förmågor (capabilities)* handlar om vad människor är i stånd att göra och vara. ♪

Förmågor har ett egenvärde och representerar frihet och möjlighet att välja. Att förorda utvecklingen av vissa förmågor innebär inte ett förordande av att personerna ska fungera på vissa sätt. Därför är "capabilities, not functionings, appropriate political goals, because room is thereby left for the exercise of human freedom" (Martha Nussbaum, 2011, s.25).